

Turmac (slot)

Louis Bracco Gartner

Een definitieve oplossing moest echter nog gezocht worden. Alex Orlow, geboren in 1918 in Berlijn als zoon van een voor de revolutie gevluchte Russische sigarettenfabrikant, werd later lid van de Raad van Beheer en na de overname door Rupert in 1955 gedelegeerd commissaris, trad op als puinruimer en tegelijk als 'bouwheer'. De uitnodiging had hij te danken aan zijn neef David Schnur, die in 1938 eigenaar was van de Turmac fabrieken in Zevenaar en Amsterdam. Niet alleen was het ontwerp uniek, het moest de modernste fabriek van Europa worden, maar omdat er een groot tekort aan bouwmaterialen was moest men zich beperken tot reeds gebruikte stalen balken voor de grote overkapping, Zuilen stonden namelijk in de weg voor de gekozen formule voor vlakbouw. De Nederlandse regering sprong bij door een brug te kopen in Engeland en die in onderdelen naar Nederland te vervoeren. Daarmee werd het skelet van de nieuwe fabriek gebouwd. Veel glas werd verwerkt in het 6 meter hoge gebouw met een lengte van 85 meter en een breedte van 80 meter. Het architectenbureau Van de Erve en Zwaagstra uit Den Haag tekenden voor de bouw. De opknapte oude machines en enkele nieuwe machines uit Amerika zorgden er voor, nadat op 1 augustus 1947 de eerste paal geslagen was, de nieuwe fabriek vanaf december 1948 op volle toeren kon draaien.

De royale medewerking van de provinciale en plaatselijke overheid en het feit dat een groot deel van het personeel in en rond Zevenaar nog woonachtig was zorgden er mede voor dat Turmac voor Zevenaar behouden bleef.



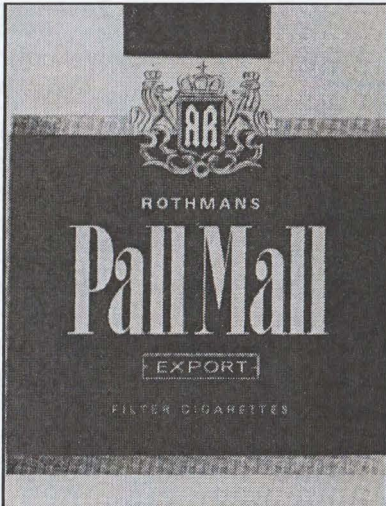
De oudste sigarettenfabriek, die van J. van Kerckhof uit 1885, heeft tot 1954 sigaretten in Amsterdam geproduceerd waaronder het bekende merk Dubec, een merk dat voor de 2e WO zeer populair was. In 1954 werd de fabriek overgeplaatst naar Harderwijk. Nadat in de beginjaren van het bestaan van J. van Kerckhof de sigaretten door het familiebedrijf nog met de hand gemaakt werden, steeg de productie in snel tempo na het in gebruik nemen van de sigarettenmachine naar 50.000

sigaretten per dag. Na de overname door Turmac in 1957 werd de fabriek belangrijk uitgebreid en werd Harderwijk voor Turmac een belangrijke productie-eenheid.

Wat ik niet onvermeld wil laten is dat Turmac in 1964 de onderscheiding kreeg 'hofleverancier van Prins Bernard' en daarmee mocht de Turmac Tobacco Company N.V. tot wederopzegging het wapen van Zijne Koninklijke Hoogheid voeren.

Nu we het toch over een overname hebben en om een beetje duidelijkheid te scheppen in de ingewikkelde wereld van de verschillende grootmachten waarin Turmac, Laurens, Rothmans International en uiteindelijk de B.A.T. (de huidige gebruikers van de veel besproken sigarettenfabriek in Zevenaar) een rol spelen, volgt hier een summier overzicht.

Het begint eigenlijk bij Anton Rupert (geboren in 1916). Hij begon in 1941 in Johannesburg de Voorbrand Tabaksmaatschappij. In 1948 kreeg hij de licentierechten voor Zuid-Afrika van het Britse concern Rothmans voor de merken Rothmans en Consulate. Onder de nieuwe naam Rembrandt Tobacco Manufacturing Corporation werd in 1954 Rothmans in zijn geheel over genomen. Rothmans had het bekende filter sigarettenmerk Pall Mall in huis. Na de lancering van Peter Stuyvesant in Europa in 1956, de overname van de Turmac Tobacco Company in Amsterdam en Zevenaar en de belangen in de Duitse fabriek Martin Brinkman (in 1967 in zijn geheel overgenomen) kreeg Rupert steeds meer grip op de Europese sigarettenmarkt. Daarna volgde het Britse Carreras met het bekende merk Craven A en Piccadilly, het Belgische Tabacofina en in 1970 Laurens met Caballero, dat toen al deel uitmaakte van Tabacofina. Alle belangen binnen de tabak werden in 1972 samengevat en gingen verder als Rothmans International. Op dat moment was deze



sigarettengigant actief in 17 landen met 25.000 werknemers verdeeld over 44 vestigingen.

In 1987 ging Rothmans Internationaal met Van Rossum B.V. uit Nijkerk in zee. Hiermee werd een andere organisatie gevonden die binnen Europa de verkoopactiviteiten van shag, sigaren en pijptabakken ging verzorgen.

De Nederlandse Rothmans bedrijven werden in 1992 samengevoegd in Rothmans Nederland toen de integratie met Ed. Laurens voltooid was. Inmiddels was ook Niemeyer deel gaan uitmaken van de Rothmansgroep. In 2000 werd de totale Rothmansgroep samengevoegd met de British American Tobacco. Momenteel is de B.A.T. nummer twee wereldwijd en is het hoofdkantoor gevestigd in Londen. Zij zijn in 180 landen actief en hadden in 2006 een marktaandeel van 17.1%.

Enkele andere cijfers: marktleider in meer dan 50 landen, meer dan 55.000 medewerkers, samenwerking met meer dan 250.000 tabaksplanters en een verkoopvolume van 689 miljard sigaretten in 2006. Geld speelt geen of juist wel een rol als jullie de volgende cijfers lezen. Winst in 2006 £ 26.220 miljoen, bestedingen aan milieu, veiligheid en gezondheid £ 23.6 miljoen, giften aan gemeenschappen en goede doelen £ 17.6 miljoen en aan belasting werd in 2006 £ 16.143 betaald.

We pakken de draad weer op met de bouw van het nieuwe kantoorgebouw in Buitenveldert, Amsterdam. De architect was Hein Salomonson en moest dynamiek en visie uitstralen, "gelijk aan de Turmac-geest en gestuwd door een onstuimige expansiedrift", aldus het jubileumnummer van Turmac. De



laatste van de 215 palen ging op 14 april 1964 de grond in. Het voor die tijd unieke gebouw werd in aanwezigheid van Z.K.H. Prins Bernard op 11 mei 1966 geopend. Beeldende kunst vormde een belangrijk element in de vormgeving. Hiermee werd trouwens ook de basis gelegd voor de in 1960 in Zevenaar begonnen wereldberoemde Peter Stuyvesant collectie, maar later misschien meer hierover.

De na-oorlogse periode heeft zich vooral gekenmerkt door de vele overnames en samenvoegingen van tabaksgrootheden zoals hierboven

reeds beschreven. Natuurlijk stegen de loon- en andere kosten en hadden we de antirook lobby. We kregen daarna ook te maken met de kritische houding van een deel van de bevolking betreffende het roken, wat weer geresulteerd heeft in een strengere wetgeving ten aanzien van het roken. Gelukkig kon, wat de B.A.T. betreft, de terugloop van de binnenlandse omzet ruimschoots worden opgevangen door de groeiende export.

Het is een goede zaak dat de Peter Stuyvesant Collectie voor Nederland behouden blijft. Dat geldt ook voor het archief van de B.A.T. en dat van de eerder overgenomen sigarettenfabrieken. Daardoor blijft ook de Turmac collectie, zoals die is uitgesteld in het Liemers Museum, voor Zevenaar behouden. Nu nog hopen dat deze een passende plaats krijgt.

Bronnen:

- Turmac personeelsblad jubileumuitgave sept. 1970.
- Pars, Hans. Een doorrookt verleden, de geschiedenis van de Laurens
- Sigarettenfabriek in Den Haag (1921-1995) Den Haag, De Nieuwe Haagsche,
- Linde, G. van der, E. Schouten en R.Jansen. B.A.T. Nederland 1906 – 1986. Amsterdam, Van Roessel & Co. 1986
- Wienk. Fr. e.a. Onder de rook van Turmac. Zevenaar, Cultuurhistorische Vereniging Zevenaar, 2005
- www.bat.com

